

START ÎN EDUCAȚIE

GHIDUL PĂRINȚILOR PENTRU EDUCAȚIA TIMPURIE A COPIILOR CU VÂRSTE ÎNTRE 3 ȘI 6 ANI

Proiectul "Start în educație" este derulat de
Fundația World Vision România și Fundația OMV Petrom.

Cuvânt înainte

Dragă părinte,

*Ești primul și cel mai important exemplu pentru copilul tău.
El învață cel mai mult din ceea ce observă la tine că faci și spui.*

*Atunci când vede că ești prima/primul care respectă ceea ce spune,
copilului tău îi va fi ușor să respecte reguli.*

*Atunci când îl ascuți cu adevărat, copilul tău se va simți în siguranță.
Atunci când nu-l cerți pentru că greșește, copilul tău va continua să
încearcă.*

Atunci când ești sincer, copilul tău te va respecta.

Atunci când vei crede că poate, și copilul tău va crede în el.

*Iubirea pe care i-o arăți copilului tău în fiecare zi, ceea ce faci cu el și
pentru el atunci când este mic, se transformă în amintiri puternice
care îl vor însoți toată viața.*

*Și pentru că e important să îi arăți copilului cine ești, ce gândești, ce
simți și ce faci atunci când trăiești anumite stări, îți propunem în acest
ghid să facem împreună câțiva pași care te pot ajuta să fii un părinte
mai bun pentru copilul tău.*

*Ghidul părinților a fost creat în cadrul proiectului "Start în educație",
prin care ne dorim să încurajăm și să sprijinim părinții să devină primii
educatori ai copilului și cei care dau startul experiențelor de învățare
timpurie de acasă.*

*Ne propunem să ajungem la 60 000 copii cu vârste între 3-6 ani
cu kitul "Ghiozdănel cu viitor" și la 10 000 de părinți cu ateliere de
educație parentală.*

*Produsele din kitul „Ghiozdănel cu viitor” răspund nevoilor de
dezvoltare ale copiilor preșcolari: materiale educative STEAM (Știință,
Tehnologie, Inginerie, Artă și Matematică), jocuri pentru dezvoltarea
motricității și produse de igienă personală.*

PROIECTUL "Start în educație"

Drepturi de autor rezervate Fundației World Vision România și Fundației OMV Petrom

Conținut coordonat de:

Daniela Stoicescu, expert educație

CUPRINS

Ce este educația timpurie? _____	4
De ce este importantă educația timpurie? _____	5
Ce știi despre dezvoltarea mintală și emoțională a copilului cu vârsta cuprinsă între 3-6 ani? _____	7
Ce înseamnă jocul pentru copil? _____	9
Cum mă joc cu copilul meu, pentru a-l ajuta să se dezvolte mintal și emoțional? _____	10
Ce este " Ghiozdănel cu viitor " și ce activități se pot face cu resursele din ghiozdan? _____	14
De ce la grădiniță? _____	17
Ce învață copilul la grădiniță? _____	18
Cum îmi pregătesc copilul pentru grădiniță și cum mă pregătesc eu? _____	19
Cum mă implic în educația copilului meu? _____	20
Ce înseamnă educație parentală pozitivă sau părinte pozitiv? _____	21
Cum îmi sprijin copilul pentru a renunța la comportamente nedorite? _____	22
Cum cresc un copil responsabil? _____	25
Ce efecte are stresul asupra copilului meu? _____	26
Cum petrec timp cu copilul meu? _____	28
Ce înseamnă: violență în familie, abuz, neglijare, exploatare? _____	29
Ce consecințe are violența? _____	31
Care sunt Drepturile Copilului? _____	32
Ce alte drepturi are un copil? _____	33
Aspecte legislative și instituții care protejează copiii _____	34

De ce este importantă educația timpurie?

Dezvoltare = transformare de-a lungul vieții din punct de vedere:

fizic (modificare în mărime, influențată de alimentație și îngrijirea sănătății),

cognitiv (limbaj, gândire, memorie etc.),

psihosocial (emoții și legături cu cei din jur)

Știi că...

“ Există perioade în care creierul copiilor se dezvoltă în salturi, numite și perioade critice? Primul salt este în jurul vârstei de 2 ani și cel de-al doilea în perioada adolescenței, 14/15 ani. De ce se numesc salturi? Pentru că numărul de conexiuni (sinapse) între celulele creierului (neuroni) se dublează.

Datorită faptului că în creierul unui copil de doi ani se fac de două ori mai multe sinapse decât în creierul unui adult, la această vârstă el poate să învețe multe lucruri noi, din diverse domenii, mai repede decât în orice alt moment al vieții. *Rishi Sriram, 2020* ”

Reflectează:

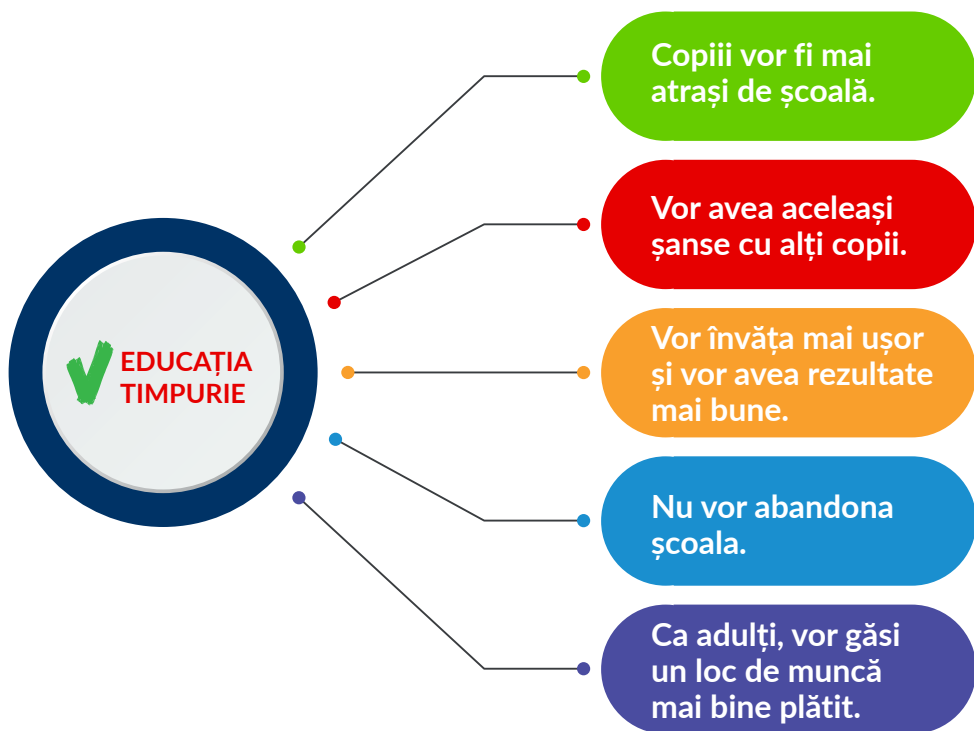
Ce înțelegi prin expresia “cei 7 ani de acasă”?

Cine crezi că este responsabil de educația care stă în spatele celor “7 ani”?

Sinapse

Perioada educației timpurii este cea care contează cel mai mult pentru un viitor adult. Rezultatele se văd pe loc, prin ceea ce învață copiii, dar și pe parcurs, odată cu intrarea în școală. În schema de mai jos sunt enumerate pe scurt câteva beneficii pe termen lung ale educației timpurii.

Reflectează:

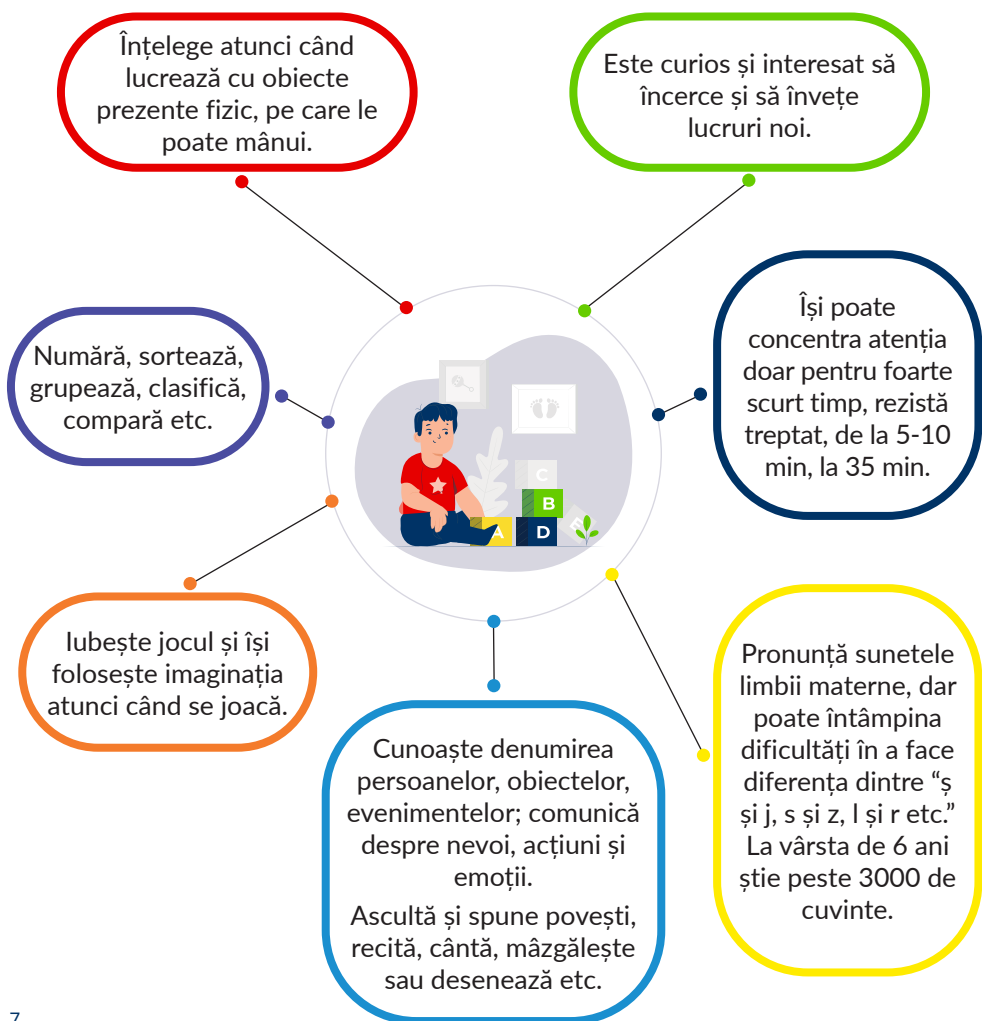
De ce crezi că educația timpurie înseamnă șanse egale pentru copii?

Ce mai poți adăuga în schemă?

Ce știi despre dezvoltarea mintală și emoțională a copilului cu vârsta cuprinsă între 3-6 ani?

Fiecare copil e diferit și unic prin ritmul propriu în care se dezvoltă. Cu toate acestea, pentru a înțelege mai bine anumite nevoi pe care le au copiii, specialiștii în educație vorbesc despre seturi de caracteristici generale ale fiecărei vârste, numite și **etape** sau **stadii de dezvoltare**.

3-6 ani este **vârsta preșcolară**, la care un copil:

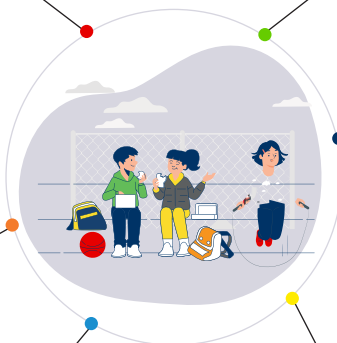

Copilul cu vârsta cuprinsă între 3-6 ani:

Reține și își amintește mai repede lucrurile învățate, atunci când este pus în situații în care trăiește emoții plăcute.

Dezvoltă relații cu prietenii, pe care îi alege în funcție de sex, vârstă și jocuri împreună. Face diferențe între prieteni și alți copii.

Se joacă în prezența altor copii, diferiți din punctul de vedere al genului, limbii vorbite, etniei sau cu cerințe educative speciale, adică acceptă și respectă diversitatea.

Învăță de la copiii cu care se joacă. Începe să-și controleze mai bine comportamentele în situații diverse. Își însușește și respectă reguli.

Recunoaște și numește emoții simple: bucurie, tristețe, frică.
Cere și primește ajutor de la adulți, atunci când are o situație dificilă.

Poate fi lider în grup, care domină și impune idei, sau poate fi executant în grup. Intră deseori în conflicte. Cu prietenii găsește mai repede soluții de împăcare a ambelor părți.

Ce înseamnă jocul pentru copil?

Jocul este cea mai importantă activitate a copilului.

jocul unui copil = munca unui adult

Jocul cu o jucărie, jocul cu nisip și apă, jocul de construcții, jocul imitativ, jocul muzical, jocul didactic (cu sarcini diverse), jocul de mișcare, jocul liber, inițiat de copii sau de un adult etc., toate sunt mijloace prin care copiii își dezvoltă abilități cognitive și învață noi modalități de interacțiune socială (relații cu ceilalți).

Privește imaginile de mai jos. Ce crezi că învață copiii în fiecare caz?

A

B

C

D

Reflectează:

Care erau jocurile tale preferate, atunci când erai de vârsta copilului tău?

I le-ai arătat copilului tău?

Care sunt jocurile preferate ale copilului tău?

Ce vă place să vă jucați împreună?

Cum mă joc cu copilul meu, pentru a-l ajuta să se dezvolte mintal și emoțional?

Atunci când sunt doar cu părinții, copiii preferă jocurile simple și amuzante, care nu presupun neapărat materiale sau jocuri special cumpărate. Cu titlu de exemplu, vor fi foarte bucuroși să inventați o **Vânătoare de comori**, cu ce aveți în acel moment la îndemână, dacă sunteți pe stradă sau acasă. Chiar dacă nu știe litere și cifre, pune-l pe copilul tău să vâneze locurile sau obiectele pe care este scris ceva, ca în imaginile de mai jos. Citește tu - el **va fotografia** și va reține. Acest joc îl va ajuta să învețe să citească mai repede și mai ușor. Puteți **vâna** orice: litere, cifre, cuvinte, culori, forme etc.

Când cresc, copiii nu își amintesc neapărat jucăriile pe care părinții le cumpără pentru ei, dar își amintesc cu siguranță felul în care aceștia îi fac să se simtă atunci când se joacă împreună.

Așa cum ne jucăm cu copiii pentru a le dezvolta gândirea, e de dorit să ne ocupăm și de emoțiile lor.

Știi că...

Fiecare zi din viață ne aduce în față **experiențe** noi, unele plăcute, altele mai puțin plăcute. **Gândurile** noastre, adică felul în care interpretăm aceste experiențe, influențează ceea ce simțim, adică **emoțiile** și ceea ce facem, respectiv **comportamentele**. Deci, circuitul este cel de mai jos:

Iată și un exemplu concret, privit din perspectiva unui copil:

Experiența: în timp ce este cu copilul, mama vorbește cu alt adult

Posibile gânduri: Vreau să fie atentă la mine și să se joace cu mine acum etc.

Emoții: nemulțumire, furie etc.

Comportamente: copilul plânge, țipă, lovește etc.

Nu putem controla experiențele prin care trecem, dar putem schimba felul în care le privim, iar gândurile noi pot influența cât de puternic simțim emoțiile. De aceea e nevoie să-i învățăm pe copii despre gânduri, emoții, comportamente, pe înțelesul lor, prin joc.

În ceea ce privește emoțiile, cel mai simplu joc ce poate fi jucat oricând, este cel de etichetare a emoției: **Numește emoția!** Atunci când copilul observă la el sau la cei din jur comportamente care au în spate diverse emoții, îl întrebați despre numele emoției și despre motivul (experiența + gândul) care a dus la emoția respectivă.

Exemplu:

Îl dai pe copil în leagăn sau vă jucați ceva împreună. Copilul râde. Îl întrebați:

- *Ce emoție simți acum?*
- *Bucurie.*
- *De ce?/Ce te face să simți bucurie?*
- *Mă dai în leagăn./ Îmi place în leagăn./Stai cu mine etc.*
- *De ce îți place să te dau în leagăn, să stau cu tine etc.?*

Cu cât copilul este mai mare, cu atât continuați seria întrebărilor: **De ce?**
La fel procedați în cazul în care copilul simte tristețe, teamă, furie etc.

Un alt mod de a face legătura între experiențe-gânduri-emoții-comportamente este cu ajutorul filmelor de desene animate, pe care copiii le iubesc. Există multe filme foarte scurte (3-7 min), fără cuvinte și fără scris, pe care le puteți vedea împreună și apoi discuta despre ele (vezi resurse, la pagina 35).

Reflectează:

Obişnuiești să vorbești/să te joci jocuri despre emoții cu copilul tău? Dacă da, exemplifică.
Dacă nu, explică de ce.

Exemple de activități pe care le poți face cu copilul tău, folosind ca resursă un film scurt de desen animat:

Cu ajutorul unui dispozitiv pe care îl ai la îndemână (telefon, tabletă etc.), urmărește desenul animat alături de copilul tău.

[A Joy Story: Joy and Heron - YouTube](#)

- a.** Începi prin a-i explica că vă veți juca împreună *De-a polițiștii/De-a detectivii*. Veți vedea un filmuleț care se numește Povestea lui Joy și veți încerca să aflați dacă Joy este un personaj bun sau rău (formulează mesajul pe înțelesul copilului tău). Apoi întreabă-l:
- **Cine** crezi că este Joy? De ce crezi asta?
  - **Despre ce** crezi că este povestea lui Joy?
- b.** După ce v-ați uitat la film, întreabă-l:
- **Cine** este Joy? (un cățel)
  - **Unde** a mers Joy într-o seară? (la pescuit)
  - **Cu cine** a mers? (cu stăpânul lui)
  - **Cine** a apărut pe marginea bărcii? (o pasăre)
  - **Ce** voia pasărea? (râme)
  - **Ce** a făcut prima dată Joy? (a gonit-o)
  - **De ce** voia pasărea râme? (pentru puii ei)
  - **Ce** a făcut Joy când a văzut că puii păsării sunt prea mici ca să poată mânca pești? (i-a dat câteva râme)
  - **Cum** i-a mulțumit pasărea? (i-a adus pești)
  - Joy este un cățel bun sau rău? Explică de ce.

Reflectează:

Tu cum îl înveți pe copilul tău despre: bunătate, empatie (îmi pasă de tine, de aceea împart cu tine), recunoștință?

Ce este "Ghiozdănel cu viitor" și ce activități se pot face cu resursele din ghiozdan?

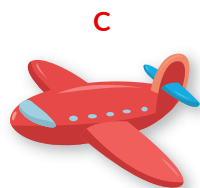
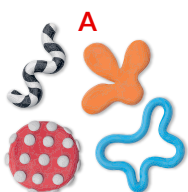
"Ghiozdănel cu viitor" este un kit cu resurse pentru preșcolari, care te poate ajuta să te joci și să petreci timp cu copilul tău.

Ce conține kitul?

- Scrisoare pentru părinți
- Ghiozdan grădiniță
- Carte de povești cu pictograme
- Creioane colorate 12 buc
- Caiete de lucru pentru dezvoltarea aptitudinilor de învățare
- Creion grafit cu radieră
- Caiet cu foi veline
- Numărătoare
- Puzzle Harta României
- Puzzle de lemn tip Tangram
- Joc Aruncă și Prinde
- Frisbee
- Coardă pentru sărit
- Acuarele 12 culori + set 4 pensule
- Bloc desen
- Plastilină 10 culori
- Stickere personalizate
- Kit pentru igienă (periuță, pastă de dinți, săpun)

Cu ajutorul plastilinei din ghiozdănel puteți modela:

- forme culcate pe un suport (carton) - **A, B**
- forme care pot sta în picioare (în spațiu) - **C**

Înainte de a fi modelată, plastilina trebuie înmuiată prin frământare.

Joacă-te cu copilul tău creând: personaje din povești, cifre, litere etc. Puteți și decupa plastilina cu ajutorul formelor pentru prăjituri. În timp ce modelați, rostiți numele culorilor și al formelor modelate.

"Joc puzzle sau Tangram" Jocurile de tip puzzle dezvoltă gândirea logică și orientarea spațială. Cu ajutorul jocului Tangram sau pătratul magic se pot forma figuri simple sau complicate, în funcție de vârsta copilului. Îți poți citi copilului cartea de povești cu pictograme sau altă carte de povești și apoi creai împreună personajul preferat din poveste.

Reflectează:

Ce abilități crezi că dezvoltă cele două jocuri?

Cartea cu pictograme se poate folosi în multe feluri. De exemplu:

- înainte de a-i citi copilului, arată-i coperta și întreabă-l: *Ce vezi? Ce crezi despre imagine? Ce te întrebi?* sau *Despre ce crezi că va fi vorba în poveste?* și *De ce crezi asta?*
- tot înainte de a-i citi copilului poți să-i citești și doar titlul întrebându-l: *Despre ce crezi că va fi vorba în poveste?* și *De ce crezi asta?*
- atunci când îi citești cu voce tare, trece degetul sub cuvinte și urmărește împreună imaginile; nu citi prea repede – dă-i timp copilului să facă legătura dintre text și pictograme; dacă sunt cuvinte pe care nu le înțelege, explică-i-le pe înțelesul lui;
- după ce ai citit, reia povestea și încurajează-l pe copil să spună cuvintele din pictograme;
- vorbește cu copilul tău despre partea din poveste care l-a bucurat cel mai mult sau, dacă îi place să deseneze, pune-l să deseneze partea preferată din poveste sau personajul preferat și să-ți povestească de ce este partea preferată sau personajul preferat;
- roagă-l pe copil să se gândească și să găsească un alt titlu potrivit pentru poveste, diferit de cel dat etc.

Caietul de lucru este util pentru a-l ajuta pe copil să învețe să se concentreze la ce are de făcut. Ați observat probabil că la vârste mici copiii se plictisesc foarte repede și au tendința de a trece de la o activitate la alta foarte rapid. Prin urmare, e de dorit să le antrenăm răbdarea. Putem face acest lucru pornind cu un exercițiu din caiet, pe zi. Lăsăm copilul să-l rezolve singur și apoi verificăm împreună rezultatul muncii lui, apreciind felul în care s-a descurcat.

Numărătoarea este un instrument cu ajutorul căruia copiii pot învăța mai ușor să numere și să facă operații de adunare și scădere. Exemple de activități:

- întrebați copilul câți ani are și apoi rugați-l să mute dintr-o parte în alta tot atâtea bile câți ani are el; numărați împreună, apoi el singur;
- spuneți-i copilului numere care să aibă legătură cu experiența lui: câți frați, câți bunici, câte pisici, căței, degete la o mână, ochi, nas, urechi, picioare etc. are, iar el să mute de fiecare dată dintr-o parte în alta tot atâtea bile câte...;
- despărțiți bilele de pe o sârmă diferit: mai multe în dreapta, mai puține în dreapta, număr egal de bine – și rugați-l pe copil să identifice prin comparare cantitatea bilelor (unde sunt mai multe și unde mai puține);
- în timp ce vă jucați cu numărătoarea, manevrați bilele în funcție de versurile poeziilor îndrăgite de copii; în felul acesta dezvoltați și vocabularul și învățați și numărul crescător și descrescător într-un mod atractiv:

O alună, două, trei

larna cu zece cojoace!

Șase, cinci, așa ceva!

Veveriță, tu nu vrei?

Veverița socoti:

*Și-ai s-auzi prin fagi,
prin tei*

*-Ba vreau patru, cinci și
șase*

-Parcă nouă zile-ar fi,

*Parcă opt, ba șapte-mi
pare*

*Cât spui patru, cât
spui trei*

Că alunele-s gustoase.

-Îți dau șapte, opt și nouă

*Spune-mi, vânt, tu nu știi
oare?*

*Cât spui două, cât
spui una*

Dac-o să ne spui și nouă

Când o să ajungă-ncoace

*Vântul s-a zbârlit:
-Ba da!*

Viscolind pe-aici într-una.

De ce la grădiniță?

Deoarece copilul se dezvoltă rapid la această vârstă, are nevoie de un mediu cu multe surse de învățare.

Grădinița:

- îl ajută pe copil să se descopere pe sine și să afle ce activități îi plac;
- este un mediu în care copilul învață lucruri noi, încearcă și greșește, face exerciții, explorează, experimentează etc.;
- oferă copilului șansa de a comunica și de a face activități împreună cu alte persoane (adulți și copii) în afara membrilor familiei; în astfel de interacțiuni copilul observă diversitatea umană;
- favorizează formarea de deprinderi autonome – copilul învață să facă singur multe lucruri;
- îl ajută pe copil să recunoască emoții la sine și la ceilalți și să își controleze comportamentele și atitudinea;
- pregătește copilul pentru școală.

Reflectează:

Ce alte lucruri ai putea adăuga la lista de mai sus?

Ce învață copilul la grădiniță?

Se dezvoltă fizic.

Învață să-și păstreze sănătatea.

Învață despre igiena personală.

Stabilește legături cu alți adulți și copii.

Învață să-și exprime emoțiile.

Învață să răspundă la emoțiile celorlalți.

Este curios și învață lucruri noi.

Învață să cânte, să picteze

rezolvă sarcini de lucru.

Învață să asculte și să vorbească.

Folosește cuvinte noi.

Învață să se exprime corect.

Învață să numere.

Învață despre mărime formă, greutate, înălțime, lungime, volum.

Învață despre obiecte, ființe, fenomene.

Învață despre corpul omenesc, despre plante și animale, despre planete etc.

Reflectează:

Ce îl poți învăța acasă pe copilul tău, din cele precizate mai sus?

Cum îmi pregătesc copilul pentru grădiniță și cum mă pregătesc eu?

Pasul din familie către grădiniță nu este ușor de făcut, nici de către copil și nici de către părinte. În unele cazuri poate apărea teama de necunoscut, pentru că este un mediu nou, de aceea este nevoie de pregătire înainte, ca să aveți amândoi succes. Iată câteva acțiuni care ar putea fi de ajutor:

- discută cu copilul și spune-i la ce să se aștepte; povestește-i despre ce va face nou și frumos la grădiniță;
- asigură-l că vei reveni întotdeauna și că îl vei lua la ora stabilită, fiindcă se teme că îl vei abandona la grădiniță;
- informează-te despre grădiniță; vizitați împreună grădinița și faceți cunoștință cu personalul de acolo;
- stabiliți împreună care sunt lucrurile de care va avea nevoie la grădiniță – ce poate și ce nu poate lua cu ea/el;
- pregătește cu câteva luni înainte rutinele de dimineață: trezitul la oră fixă, spălatul pe dinți, pe mâini etc.;
- exersați prin joc recunoașterea îmbrăcăminte și a încălțămintei, îmbrăcatul, încălțatul, mersul la toaletă etc.;
- folosește simțul umorului și vorbește cu bucurie despre tot ce înseamnă noua experiență; dacă arăți îngrijorare, copilul va prelua emoția ta;
- în primele săptămâni, mai ales, și alți adulți din familie pot prelua această responsabilitate, pentru ca separarea de mamă să fie mai lină.

Reflectează:

- Ce simți atunci când te duci prima dată într-un mediu pe care nu îl cunoști sau când începi ceva nou?
- Copiii mici nu înțeleg ironia și anumite expresii folosite de adulți.

Ce ar putea crede atunci când spui:

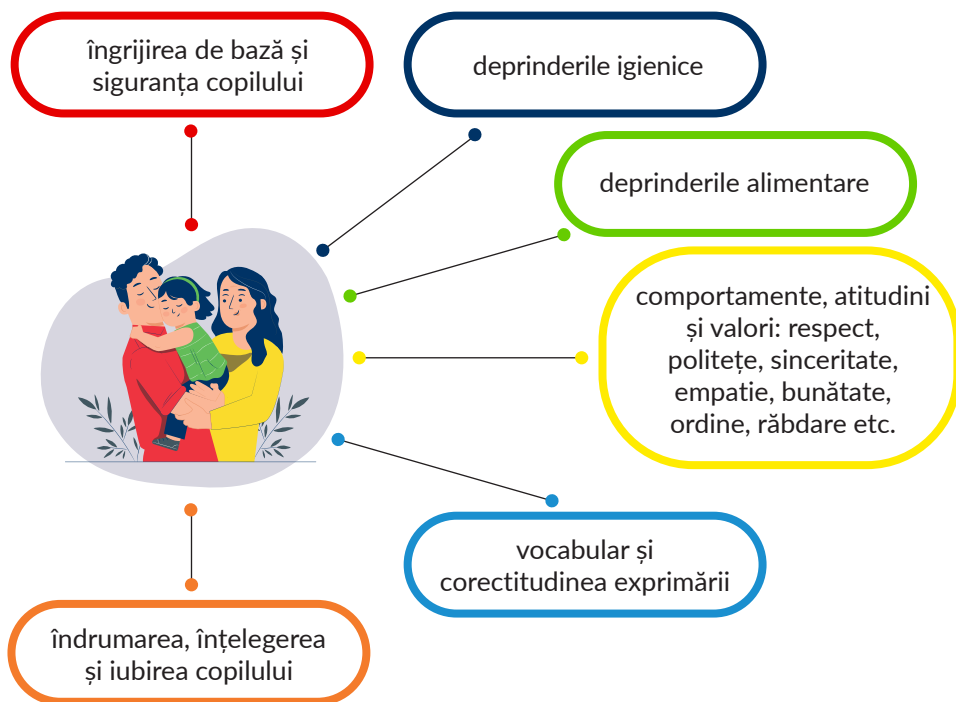
Lasă că vezi tu la grădiniță?

Cum mă implic în educația copilului meu?

Știi că...

Cercetările în domeniul educației arată faptul că familia influențează dezvoltarea copilului în proporție de peste 70%?

Părinții răspund de:

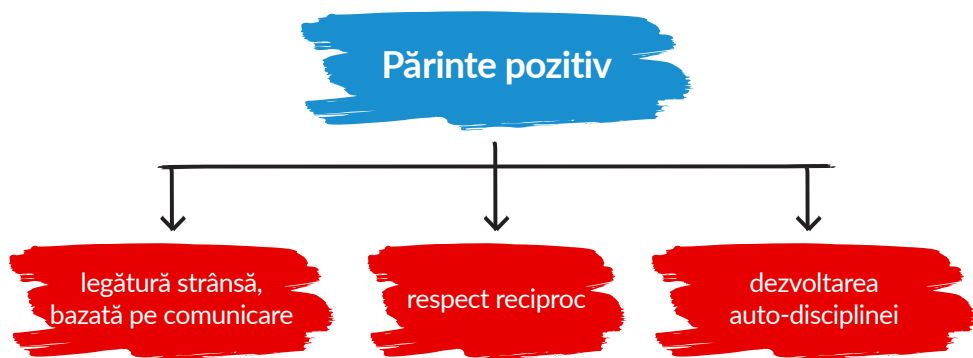

Intrarea în grădiniță înseamnă continuarea educației începute în familie, de aceea este de dorit ca între cele două să existe un strâns parteneriat.

Este în folosul copilului tău atunci când tu, ca părinte:

- comunică deschis și colaborezi cu personalul grădiniței, manifestând respect (nu critici de față cu copilul);
- participi la activitățile propuse de grădiniță și faci activități de voluntariat în beneficiul copiilor (ex. însoțești în excursii, participi la ședințe, ateliere, consultații individuale);
- susții activitățile educatoarei pentru buna dezvoltare a copilului (ex. vorbești cu copilul despre ceea ce învață);
- vorbești cu educatoarea despre progresul copilului tău.

Ce înseamnă educație parentală pozitivă sau părinte pozitiv?

Reflectează:

- Citește enunțurile de mai jos. Ce deosebiri observi între ceea ce este scris în stânga și ceea ce este scris în dreapta? Care dintre enunțuri crezi că se potrivesc cu o educație parentală pozitivă?

Argumentează-ți răspunsul. Discută cu alt părinte despre opiniile tale. Ce observi?

- Bătaia e ruptă din rai.
- Eu te-am făcut, eu te omor!
- Ești cuminte doar când dormi!
- De ce ești rea/rău?
- E rușine să-ți fie frică de așa ceva!
- Mă omori cu zile!
- Ești urâtă/urât când plângi.
- Mai vezi tu pe cineva ca tine?
- Dacă nu mănânci tot, nu te mai las la desene animate.
- Dacă nu ești cuminte, nu te mai las să te joci pe telefon.
- Nu mai face asta. Râd copiii de tine!
- Te iubesc atunci când ești cuminte.
- M-am supărat pe tine!
- Ce te poate ajuta să te simți mai bine?
- Văd că te-ai străduit să te închei la nasturi singură/singur. Vrei să încercăm împreună?
- Înțeleg că simți așa. Și eu simt asta uneori.
- Văd că îți este frică.
- Am stabilit împreună că nu vei lua cu tine jucării la grădiniță.
- Te iubesc!
- Uneori poate fi greu să-ți legi șireturile. Vrei să vedem împreună ce poți face singură/singur și unde ai nevoie de ajutor?
- Ora de somn este la 21.00.
- Înțeleg că vrei să mai stai în parc cu copiii, dar am hotărât împreună că stăm doar o oră.

Cum îmi sprijin copilul pentru a renunța la comportamente nedorite?

A. Ce faci atunci când: copilul tău nu vrea să mănânce ce aveți la masă, nu vrea să se îmbrace cu ce ai pregătit, plânge prin magazine pentru că vrea să-i cumperi ceva, vrea să stea doar pe telefon etc.?

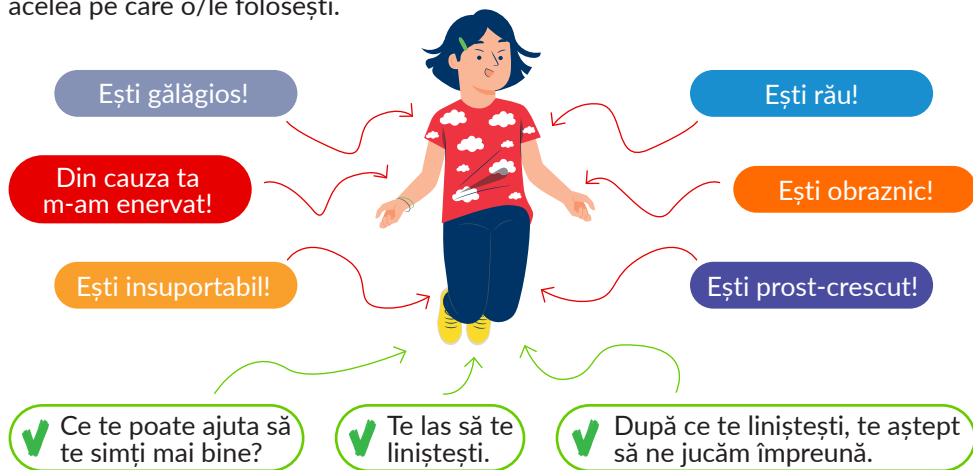
Stabilești cu el reguli clare și consecințe pe care i le explici cu blândețe și cu respect, fără promisiuni sau amenințări. Le poți scrie chiar cu el alături și le poți pune la vedere.

De ex.: *Cumpărăm o jucărie nouă o singură dată pe lună. sau Ai voie să te joci pe telefon doar 10 min pe zi etc.*

Dacă continuă cu comportamentele nedorite, nu este nevoie să-l pedepsești sau să-i spui vorbe care dor. Privește-l în ochi, la nivelul lui și amintește-i ce regulă ați stabilit împreună și care este consecința dacă nu respectă regula.

Nu-ți pierde răbdarea în a reaminti reguli iar și iar. Dacă ție, ca adult, regulile îți sunt clare și nu faci excepție de la ele, adică ești ferm, și copilului tău îi vor deveni clare și le va respecta, în timp.

B. Ce îi spui copilului tău atunci când are comportamente nepotrivite: lovește, țipă, vorbește urât, împrăștiă jucăriile etc.? Alege din formulările de mai jos pe aceea/acelea pe care o/le folosești.

Copiii nu sunt „răi” sau „buni” și nu își pun în minte să își supere părinții. Mai ales când au sub 5 ani, nu știu cum să spună și să arate că sunt obosiți, că le e foame, sete, că le-a fost dor și că au nevoie de atenția părinților, că simt tristețe, frică sau furie, din anumite motive.

Cel mai bun ajutor pe care poți să-l oferi copilului în acest caz este să fii foarte atentă/atent, să descoperi nevoia din spatele comportamentului nedorit și să acționezi în acea direcție. Dacă este un copil care știe să se exprime, îl poți întreba: **Ce te poate ajuta să te simți mai bine?**

Vei evita:

- să-i pui etichete copilului, cum sunt cele exemplificate (să-l jignești: rău, prost, obraznic, gălăgios etc.);
- să dai vina pe el pentru emoțiile pe care tu le simți (să-l învinovățești: *Din cauza ta...*).

Este important să formulezi mesaje la persoana I, de tip “eu”, în care să explici cum te simți tu și cauza: *Atunci când găsesc jucării împrăștiate, simt tristețe, pentru că stau să strâng, în loc să petrecem mai mult timp și să ne jucăm împreună.*

Observă părțile unui mesaj la persoana I:

1. **cauza problemei** – comportamentul copilului (jucării împrăștiate);
2. **emoția** pe care o simte adultul – tristețe;
3. **efectul** – adultul petrece timp să adune jucăriile, în defavoarea timpului petrecut cu copilul.

Reflectează:

Cum poți formula un mesaj de tip “eu” pentru situația în care copilul tău lovește alt copil?

C. Cum îl sprijini pe copilul tău să depășească situații dificile?

Așa cum ai văzut deja, copilul poate da peste provocări la tot pasul: fie nu știe să facă ceva, fie se teme de nou, fie nu știe să relaționeze etc.

Cum îl sprijini în aceste cazuri?

Critica de genul "E rușine să-ți fie frică." sau "Numai bebelușii sau numai fetele plâng." nu-l ajută pe copil să scape de frică, ci doar să creadă că emoțiile lui nu contează.

Generalizările de felul: "Mereu faci cum vrei tu!" sau "Nu mă ascuți niciodată!" sunt la fel de nepotrivite și ineficiente, fiindcă nu îi arată copilului cum să depășească situația.

Ar fi de ajutor:

- să validezi ce simte copilul folosind cuvinte magice ca: "Văd că...", "Observ că..." sau "Înțeleg că...";
- să-l încurajezi să găsească singur o soluție sau să-l întrebi cum îl poți ajuta să reușească, fără să-i critici alegerile sau capacitatea de a face lucrurile;
- să nu îi ceri copilului să fie perfect, să nu greșească;
- să apreciezi lucrurile bune pe care le face;
- să ai o atitudine calmă și liniștită; dacă te pierzi cu firea și ai reacții exagerate, cere-ți iertare, împacă-te cu copilul tău și spune-i că îl iubești.

Reflectează:

Gândește-te la o situație dificilă în care ai fost alături de copilul tău. Cum ai procedat? Ce calități ți-au fost de folos? Ce crezi că a învățat copilul tău de la tine în acel moment?

Cum cresc un copil responsabil?

responsabilitate = obligația de a face ceva, de a accepta și suporta consecințele, de a da socoteală de ceva; datorie, sarcină

Privește imaginile de mai jos și spune la ce vârstă crezi că pot avea copiii următoarele responsabilități:

- A.** să rezolve sarcini de învățare date;
- B.** să ajute la prepararea mesei zilnice;
- C.** să ude o plantă în casă sau în grădină;
- D.** să se joace zilnic cu un animal de companie, să-i dea hrană și să-i schimbe apa;
- E.** să se încălțe și să se îmbrace singur;
- F.** să se spele pe mâini, față și pe dinți.

De ce crezi că e bine să-i punem să facă toate aceste activități?

A

B

C

D

E

F

Pentru a crește un copil responsabil, e de dorit să-l lași de mic să exploreze multe activități, cu tine în preajma lui, astfel încât să poți interveni în caz de pericol real. Copiii învață făcând și imitând adultul. Atunci când luăm toate obstacolele din calea lor, din grijă exagerată pentru ei, vom crește copii temători.

Reflectează:

Maria Montessori a spus: *“Un adult nu trebuie să facă nimic din ceea ce un copil poate face singur.”*

De ce credeți că a spus acest lucru?

Ce efecte are stresul asupra copilului meu și ce pot face eu?

Știi că...

“ Stresul este un termen general utilizat pentru orice factor din mediu (traumatism, emoții, frig etc.) capabil să provoace la om și la animale o stare de tensiune și o reacție de alarmă a organismului? *DEX online* ”

SURSE DE STRES + COMPORTAMENTUL COPILULUI	CE POT FACE EU PENTRU A REDUCE EFECTELE STRESULUI ASUPRA COPILULUI?
<p>Nevoi fizice nesatisfăcute</p> <ul style="list-style-type: none"> • plânge, este foarte agitat, nervos, apatic, retras, nu crește conform parametrilor vârstei etc.	<ul style="list-style-type: none"> • mă asigur de hrană sănătoasă și echilibrată, care să asigure nevoile de creștere ale copilului, de apă suficientă; • mă asigur că somnul copilului este suficient și odihnitor; • îi ofer oportunități de mișcare în aer liber, de joc și joacă împreună; • ajustez mereu programul în funcție de nevoile copilului etc.
<p>Comportamente și abilități în curs de formare</p> <ul style="list-style-type: none"> • copilul este nemulțumit că nu îi ies lucrurile cum vrea el și manifestă furie, frică, plânge, țipă etc.	<ul style="list-style-type: none"> • stabilesc limite clare pe care le respect cu consecvență; • nu disciplinez copilul atunci când este deja supărat – aștept ca acesta să se liniștească; • renunț la critică și apreciez ceea ce face bine copilul (procesul); • îl încurajez să facă ce îi place lui, nu ce îmi place mie; îi susțin talentul etc.

SURSE DE STRES + COMPORTAMENTUL COPILULUI	CE POT FACE EU PENTRU A REDUCE EFECTELE STRESULUI ASUPRA COPILULUI?
<p>Evenimente exterioare grele</p> <ul style="list-style-type: none"> • se teme de ceea ce i se poate întâmpla lui și familiei; • nu știe ce să facă în situații neplăcute care se ivesc în calea lui, în familie, la grădiniță sau în alt mediu. 	<ul style="list-style-type: none"> • limitez expunerea la știri și la emisiunile care îi pot crea teamă copilului; • nu discut cu alți adulți și de față cu copilul subiecte pe care acesta nu le înțelege și care îi pot crea confuzii; • îmi controlez propriile comportamente care au în spate gânduri și emoții neplăcute; • vorbesc cu copilul despre emoții și îi arăt/ îl învăț cum să se comporte; • îl ajut să învețe să rezolve problemele.
<p>Grădiniță; medii noi de activitate</p> <ul style="list-style-type: none"> • se teme să nu fie abandonat; • se teme de nou. 	<ul style="list-style-type: none"> • îmi respect promisiunile-vin și îl iau la ora stabilită de la activități; • pregătesc copilul înainte de a-l duce într-un mediu nou; • îl încurajez pe copil, îl sprijin și îl ascult.
<p>Mediu familial în care au loc multe conflicte</p> <ul style="list-style-type: none"> • se teme să nu fie abandonat și să nu fie iubit. 	<ul style="list-style-type: none"> • nu îl implic pe copil în discuțiile cu partenerul de viață, nu îl expun la violență fizică, verbală etc.; • nu îl pun în pericol nici fizic, nici emoțional, nici intelectual.

Reflectează:

Ce altceva faci pentru a reduce efectele stresului pentru copilul tău?

Cum petrec timp cu copilul meu?

Copilul tău iubește să petreacă timp cu tine!

Ești prima eroină sau primul erou din viața lui! Te admiră!

Oricât ar fi de puțin, e de dorit ca timpul petrecut **să fie cu el și pentru el!** Dacă ai mai mulți copii, ideal ar fi să-ți faci puțin timp pentru fiecare în parte, separat.

Nu este timp petrecut cu copilul tău atunci când: îți verifici telefonul din 5 în 5 min, arunci un ochi la televizor, gătești, vorbești cu altcineva în același timp, strângi și așezi lucruri, faci curat, calci, te gândești la altceva (nu ești prezent/prezentă cu gândul și nici atentă/atenț la ce spune copilul) etc.

Iată câteva idei de timp de calitate petrecut împreună:

Petreceți timp în bucătărie și dați-i șansa să învețe să fie de ajutor. Povestiți-i despre ce ați învățat de la părinții voștri – poate că sunt rețete transmise din generație în generație. Dați-i mici sarcini.

Cântați, dansați pe melodiile care vă plac. Un cântec durează între 3-7 min, exact o porție concentrată de iubire, atenție și multă, multă bucurie!

Uitați-vă la un film sau la o secvență de film. Pune-i câteva întrebări, prin care să te asiguri că a înțeles mesajul. Spune-i și părerea ta, ca să observe cum gândești.

Petreceți timp în natură și jucați-vă jocuri simple pe care le jucați și voi în copilăria voastră: Leapșa, V-ați ascunselea, Șotron etc.

Faceți sport sau creați lucruri amuzante. Vă prinde bine amândurora să râdeți mult, să vă jucați, să găsiți prilejuri de odihnă activă, dar și de sărbătoare.

Învăța-l lucruri pe care își dorește să le învețe! Observă ce talent are și încurajează-l să-l perfecționeze. În același timp, sprijină-l să încerce și lucruri noi.

Reflectează:

Ce îi place cel mai mult copilului tău să facă alături de tine? Dar ție alături de el?

Citește-i cu voce tare o poveste scurtă și vorbiți despre imagini, despre personaje etc. E un timp special, numai al vostru, în care vă conectați emoțional.

Ce înseamnă: violență în familie, violență fizică, emoțională, neglijență, exploatare?

Este vorba despre **violență** atunci când cuvintele sau faptele unei persoane sperie, provoacă durere și suferință altei persoane.

Știi că...

Violența în familie se mai numește și violență domestică. Ea poate apărea din cauza unor *adicții* (de exemplu atunci când părinții consumă alcool), din *neștiință* (de exemplu dacă părinții nu știu să răspundă la comportamentele copiilor sau repetă modelul familial în care au crescut) sau chiar *intenționat*.

În studiile UNICEF (Fondul Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite) se arată că, atunci când un copil face ceva greșit, 54% dintre părinți ridică vocea, iar 11% dintre părinți îi dau o palmă copilului (îl bat) sau îl trag de păr.

Pălmuirea, lovirea corpului în diverse zone, trasul de păr etc. sunt **pedepse corporale** sau **violență fizică** și acestea au fost desființate prin lege în anul 2004.

Țipatul, jignirile (insultele), respingerea, terorizarea, amenințarea, ridiculizarea reprezintă forme de **violență emoțională** și acestea lasă urme la fel de adânci ca violența fizică.

Atunci când o familie nu acordă suficientă atenție copiilor, astfel încât aceștia să fie protejați și să se dezvolte sănătoși, este vorba despre **neglijență**.

Tot o formă de violență este considerată și **exploatarea** copiilor de către adulți, respectiv obținerea de foloase cu forța, de la aceștia sau cu ajutorul acestora, profitând de diferența de vârstă și poziția de putere.

Adulții – responsabili pentru copii

Chiar dacă este mic, copilul este o ființă umană care la un moment dat va deveni adult. Legea îl protejează față de orice formă de abuz sau neglijență. Părinții sunt obligați să își crească, educe și îngrijească copiii. Dacă își bat, abandonează, dacă dau afară din casă sau abuzează sexual copiii, părinții vor răspunde penal.

Știi că...

Cea mai răspândită formă de exploatare a copiilor este **exploatarea prin muncă?**

Reflectează:

- Cum au procedat părinții tăi cu tine, atunci când, din punctul lor de vedere, nu ai făcut ce ți-au spus?
- Tu procedezi la fel cu copiii tăi? De ce?
- Pentru că ai aflat care este legătura dintre experiențe, gânduri, emoții și comportamente, îți propunem să te pui în locul copilului tău și să pui în legătură următoarele:
  - a. Îți lovești copilul pentru că nu a făcut cum ai vrut tu. Ce gândește copilul? Ce simte copilul? Ce face copilul?
  - b. Cineva din grupul de joacă al copilului nu face cum vrea el. Ce ar putea face copilul? De ce? De la cine a învățat să procedeze astfel?

c.

DACĂ...	ATUNCI...
<p>Îl ameninți pe copil: <i>Vezi că-ți dau una de nu te vezi...</i></p>	

- De ce crezi că unii părinți își țin acasă copiii pentru a-i pune să muncească? Ce crezi că gândesc și simt copiii?

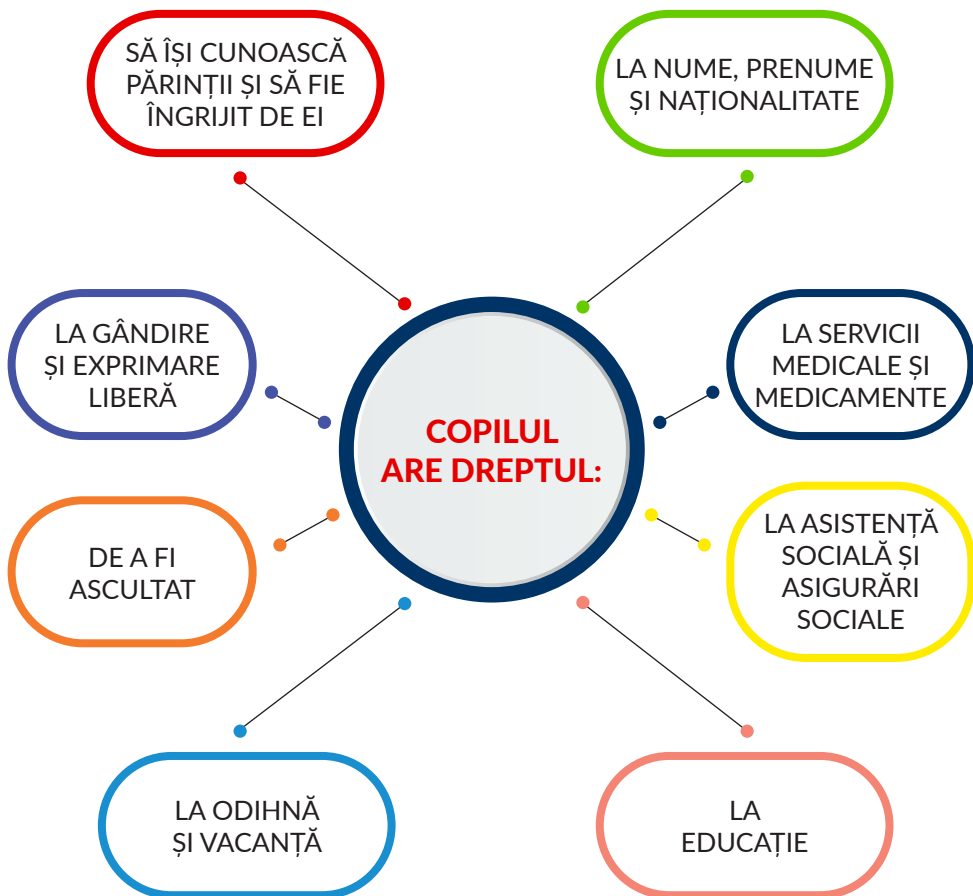
Ce consecințe are violența?

Care sunt Drepturile Copilului?

copil = orice persoană cu vârsta sub 18 ani

Chiar dacă este mic, copilul nu este un lucru sau o jumătate de om. El este o ființă umană care, la un moment dat, va deveni adult. Legi naționale și internaționale îl protejează față de orice formă de violență, abuz, rele tratamente sau neglijență, oriunde s-ar afla: acasă la părinții naturali, în familii adoptive, în instituții de îngrijire, la grădiniță, școală.

Știi că...

20 noiembrie este Ziua Internațională a Drepturilor Copilului?

Ce alte drepturi are un copil?

Statul român garantează **accesul obligatoriu și gratuit la educație**, pentru toți copiii, fără discriminare. Părinții sunt cei care au obligația de a înscrie copiii la grădiniță și la școală și de a se asigura că aceștia nu lipsesc de la ore și nu abandonează școala.

Copilul **nu poate fi trimis să cerșească** și nici nu poate fi folosit de un adult care cerșește, pentru a genera mila trecătorilor.

Copilul **nu poate fi folosit la munci care să-i dăuneze** sănătății, dezvoltării sau care să-l facă să abandoneze școala: munca câmpului, îngrijirea gospodăriei, îngrijirea fraților mai mici, comerț, construcții etc.

Adulții

nu au voie să îi folosească pe copii pentru comiterea unor infracțiuni: furt, facilitare furt din locuințe (de exemplu, copilul este introdus pe un geam lăsat deschis la parter și pus să deschidă din interior ușa de la o casă străină) etc.

Copilul **are dreptul la ambii părinți**, chiar dacă aceștia trăiesc separat ori sunt divorțați. Ambii părinți sunt responsabili pentru creșterea copilului. Ambii părinți, indiferent de situația lor civilă, ar trebui să ia deciziile împreună,

ținând cont de binele și interesul copilului și au dreptul să obțină informații de la grădiniță, școală sau spital. Copilul are dreptul să țină legătura cu rudele din familia extinsă.

Ca elev, **evaluările făcute copilului de educatorul său vor fi discutate cu părintele**. Situația unui copil nu se discută în cadrul ședinței cu părinții, ci individual.

Aspecte legislative și instituții care protejează copiii

Știi că...

Telefonul copilului poate fi accesat la numărul unic: 119?

Reprezentanții SPAS (Serviciile publice de asistență socială) au dreptul să controleze la domiciliu cum sunt îngrijiți copiii. **Părintele care pleacă la lucru în străinătate trebuie să anunțe SPAS cu 40 de zile înainte**, indicând persoana în grija căreia rămâne copilul.

SPAS sesizează DGASPC (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului) atunci când observă nereguli. Această instituție ia în protecția sa copiii abuzați sau neglijați: imediat, dacă părinții sunt de acord, respectiv cu autorizație de la Judecătoria, dacă părinții se opun. DGASPC poate cere decăderea din drepturile părintești.

În cazurile de **violență asupra copiilor, poliția/procurorul pot declanșa o anchetă** indiferent pe ce cale află de cele petrecute: din oficiu sau la sesizarea cuiva.

Când instituțiile statului nu își fac datoria, poate fi atenționat **Avocatul Copilului**, care este un adjunct al Avocatului Poporului. Acesta va atenționa instituția responsabilă că trebuie să soluționeze cazul cu care este sesizată.

Dacă numele sau fotografia copilului apar postate pe site-ul grădiniței fără consimțământul părintelui, se va reclama situația la director, iar în caz că nu se rezolvă, se va anunța ANSPDCP (Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal). La fel, dacă apare pe orice alt site.

În cazul în care se participă la o serbare la grădiniță, părintele își poate filma și posta pe internet propriul copil; dacă în imagini apar alți copii, nu le va posta fără acordul părinților acestora sau le va șterge din spațiul public imediat, la solicitarea lor.

Linkuri către desene animate scurte, fără dialog și fără subtitrare + subiectul posibilului dialog cu copilul

Empatie, recunoștință, bucurie (4 min):

A JOY Story: JOY and Lucky Carp - YouTube

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=h4wFLWJ8MG4>

Bucuria de a face ceea ce îți place, grija față de lucruri (2,3 min):

CGI Animated Short Film HD "Last Shot " by Aemilia Widodo | CGMeetup - YouTube

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=TYCFxvU-Lzg>

Prietenie, diversitate (2,6 min):

The Angry Birds Movie - The Early Hatchling Gets the Worm (Hatchling Short) - YouTube

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=E4J2umZrwng>

E ok să fii diferit (4,8 min):

The Present - CGI Awarded short film (2014) - YouTube

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=3XA0bB79oGc>

Teama dar și curajul de a învăța să faci lucruri noi sau într-un fel diferit de felul în care obișnuiai să faci și bucuria reușitei (3.3 min)

Disney Pixar "Piper" - Music by lewisjackmusic - YouTube

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=SUS5V027k>

Bibliografie

Curriculum pentru educație timpurie, Anexă la ordinul ministrului Educației Naționale nr. 4.694/2.08.2019

Părintele eficient, Thomas Gordon, Editura Trei, 2014

Educația timpurie și specificul dezvoltării copilului preșcolar, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, Unitatea de Management al Proiectelor pentru Învățământul Preuniversitar, Proiectul pentru Reforma Educației Timpurii

https://www.academia.edu/36831608/Modul_1_Educatia_timpurie_si_specificul_dezvoltarii_copilului_prescolar

Ce este violența? - Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (cnpac.md) <https://www.cnpac.md/ro/ce-este-violenta/>

Roxana Marin, Ghid de lucru cu familia și comunitatea pentru profesioniștii locali.pdf (unicef.org)

<https://dialogurisincere.ro/de-ce-primii-2-7-ani-conteaza-atat-de-mult-in-dezvoltarea-creierului/>

<https://www.edutopia.org/article/why-ages-2-7-matter-so-much-brain-development?fbclid=IwAR1EZbca7b8zt-DlsKoMfCmsyDN-O3aeGUFQSFIX1TIRJYxK9dMVPRVjWJ>

<https://www.educatieparentala.ro/blog/2020/05/11/metode-pentru-acordarea-atentiei-pozitive/>

<https://www.educatieparentala.ro/blog/2020/05/12/ep-3-5-metode-de-combatere-a-stresului/>

<https://www.educatieparentala.ro/blog/2020/05/12/ep-09-mesajele-la-persoana-intai/>

Exploatarea copilului prin muncă | UNICEF Romania

<https://www.unicef.org/romania/ro/topics/exploatarea-copilului-prin-munca%C4%83>

Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului | UNICEF Romania

<https://www.unicef.org/romania/ro/documents/conven%C5%A3ia-na%C5%A3iunilor-unite-cu-privire-la-drepturile-copilului>

<https://allaboutparenting.ro/>

Activități în completarea Ghidului părinților

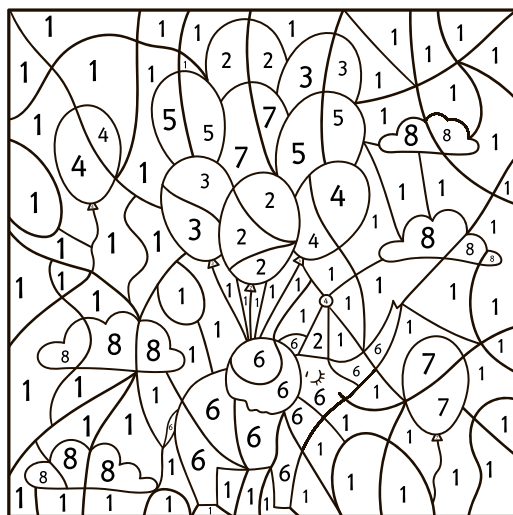
1. Activități de colorare după un cod dat: cifre sau litere.

Activitatea de colorare a desenelor care sunt împărțite în părți, iar părțile numerotate sau notate cu litere mici sau mari de tipar **este foarte valoroasă.**

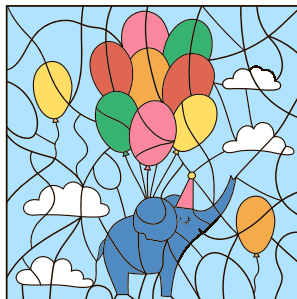
Copiii fac mai multe operații care le dezvoltă gândirea: recunosc culorile, recunosc literele sau cifrele, pun în legătură (corespondență) culori și litere sau cifre. Iar dacă aceste desene au legătură cu povești citite, atunci gradul de atractivitate crește și activitatea are mai mult sens.

Un alt avantaj este acela că desenul poate fi făcut în zile diferite (o culoare pe zi) și astfel se evită plictiseala, mai ales în rândul copiilor de 3 ani, care nu rezistă mult în activitate. Puteți să faceți și singuri fișe cu desene ale personajelor din povești, pe care apoi să le împărțiți în părți mici (nu foarte mici!) și să le notați. Literele și cifrele peste 3 se folosesc la copiii mai mari de 3 ani.

COLORARE DUPĂ NUMERE

1	2	3	4
bleu	roz	verde	galben
5	6	7	8
roșu	albastru	portocaliu	alb

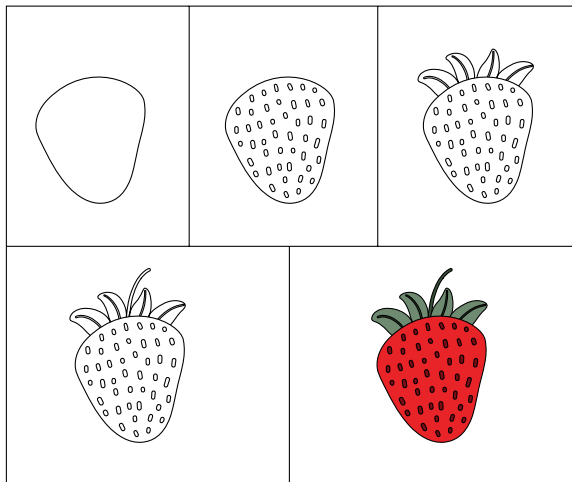

2. Desene pas cu pas

Desenul pas cu pas este foarte îndrăgit, mai ales de către copiii care sunt temători și care afirmă: Eu nu știu să desenez. Mai sunt și curioșii care întrebă: Cum se desenează....? sau care vor atenția adultului și spun: Mami/ tati, îmi faci și mie un pui (de exemplu)?

Se procedează astfel:

- se alege cea mai simplă formă de desen și se împarte în pași simpli; numărul optim de pași la vârsta de 5-6 ani este de patru - șase pași;
- se poate împărți foaia prin înfășurare (sau se pot trasa linii cu creionul), în patru sau în șase părți egale, fiindcă cei mici nu știu să încadreze și se vor repezi să deseneze în centru;
- adultul desenează o parte în căsuța din stânga sus; copilul repetă prin imitație;
- în căsuța 2 se repetă partea desenată în căsuța 1 și se mai adaugă un element; copilul repetă;
- în căsuța 3 se repetă desenul din căsuța 2 și se mai adaugă un element; și tot așa, până la finalizarea conturului;
- desenul obținut se poate colora la final.

3. Vânătoarea de comori

Vânătoarea de comori este o activitate în natură, care poate fi făcută în orice anotimp. “Comorile” sunt toate elementele pe care copilul le întâlnește în drumul lui, în timp ce faceți plimbări împreună: pietre, crengi mici căzute din arbori, flori sălbatice, frunze căzute, semințe, cochilii de scoici, melci, dar și nori, trunchiuri de arbori, păsări, insecte etc.

La fiecare ieșire în natură puteți lua cu voi o ramă făcută dintr-un carton de reciclat, cu forme diferite (pentru a menține interesul pentru această activitate) – **vedeți exemplele A, B**. Copilul poate pune rama pe pământ și poate crea un tablou din elementele enumerate, în interiorul lui. Vorbiți despre ce reprezintă tabloul creat. La final, îl puteți fotografia cu telefonul și strânge pozele într-o colecție pe care să o revedeți cu copilul în alte momente petrecute împreună. Atrageți atenția copilului să nu rupă plantele cultivate special (de ex. florile din grădini) sau crengile vii. Se vor folosi acele elemente căzute sau deteriorate deja, ceea ce înseamnă grijă și respect față de mediu.

A

B

4. Construcții cu diverse subiecte din materiale din natură

Tot cu ajutorul materialelor din natură, prin joc, se pot face construcții diverse, prin care să consolidăm cunoștințele copiilor despre viețuitoare.

De exemplu, după ce a observat cu atenție furnicile sau alte animale, copilul va reprezenta corpul acestora ca în ilustrațiile alăturate, iar părintele îl poate întreba: *Câte picioare are o furnică? Ce altă insectă mai are șase picioare? Ce face furnica cu antenele? La ce folosește ariciul țepii? etc.*

În construcție se vor folosi doar acele materiale care nu sunt nocive pentru mediu.

5. Conturarea formelor

Pietrele și crengile sunt de un real folos și în pregătirea mușchilor mici ai mâinii pentru activitatea de scriere.

Se pun pe foaie și se conturează cu creioane colorate. Se strâng în cutie, după care copilul e invitat să pornească invers și să găsească conturul fiecărei crengi, pietre etc.

În zilele însorite puteți să vă jucați cu copiii conturând pe o foaie albă umbrele obiectelor aflate la îndemână: jucării, obiecte din gospodărie etc. Încurajați copilul să așeze obiectele cum își dorește, astfel încât umbele lor să fie clare și să nu se suprapună. Poate folosi culori diferite, care au legătură cu culoarea obiectelor. După câteva ore, când soarele se mișcă, **observați împreună că umbrele și-au schimbat forma sau chiar au dispărut și vorbiți despre acest fenomen.**

Cei mai mulți copii de vârste mici sunt în permanentă mișcare și rezistă cu mare greutate pe scaun. De aceea vor fi surprinși plăcut și bucuroși dacă le veți propune să deseneze stând în picioare și punând foaia pe geam și nu pe masă (dacă aveți în casă un geam la înălțimea copilului!).

Îndemnați-l pe copil să se uite cu atenție și să deseneze ceea ce vede dincolo de geam. Poate folosi linii, puncte, forme. În timp ce desenează, rugați-l să vă povestească ce face și ce reprezintă desenele lui.

6. Matematică în natură, cu elemente concrete

Așa cum ați observat deja, în natură găsiți elemente simple, atractive, fără costuri, cu care puteți face activități foarte diverse. Le puteți colecta și duce acasă sau le puteți folosi pe loc.

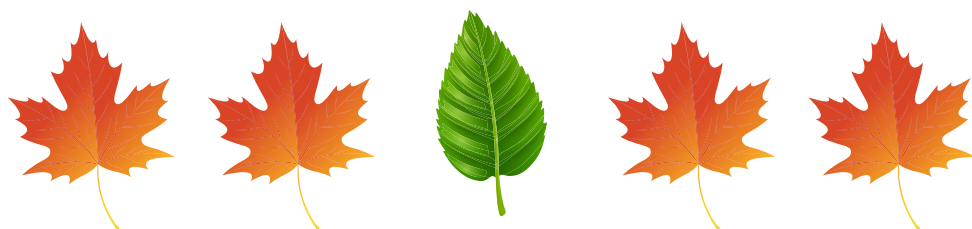
Matematica prin joc, în natură, poate arăta astfel:

- copilul poate număra castane, frunze, conuri de brad, pietre etc., după care poate scrie cu bățul pe pământ cifra corespunzătoare elementelor numărate;
- castanele, ghindele, pietrele etc. se pot pune în coșuri, cutii sau pur și simplu pe pământ, în două părți diferite, iar copiii pot aprecia cantitățile, respectiv în care cutie/coș/parte sunt mai multe, mai puține sau tot atâtea;
- se poate porni și invers: se dă numărul, iar copilul trebuie să așeze în dreptul lui tot atâtea elemente, câte arată numărul respectiv;

- rezolvare de probleme simple cu ajutorul obiectelor concrete „Avem trei castane, din care una este spartă. Câte castane sunt întregi?”;
- copilul poate să așeze elementele și să numere în ordine crescătoare (de la cel mai mic la cel mai mare număr) sau în ordine descrescătoare (de la cel mai mare la cel mai mic număr); în locul elementelor din natură se pot folosi dopuri colectate de la sticle de plastic, dopuri de plută etc, nasturi mari (fără pericol de înghițire!) etc.
- cu două elemente diferite se pot compune șiruri, pe care copiii trebuie să le continue, observând regula care se respectă în șirul dat: o castană, două bețe, o castană, două bețe, o castană etc.

Numărarea obiectelor concrete, aflate zi de zi la îndemâna copilului se face înainte de folosirea numărătorii cu bile.

7. Sunete, litere, cuvinte importante

Știi că...

Sunetele se aud și literele se scriu?

Cu alte cuvinte, **litera este forma scrisă a sunetului**.

În perioada preșcolară cititul și scrisul nu sunt obiective de atins (deși unii copii sunt curioși și pun mult întrebări de genul: *Ce scrie aici? Ce literă e asta?* etc.)

Între 5 și 6 ani copilul ar trebui să recunoască litere mari și mici de tipar și să le pună în corespondență cu sunetul asociat:

De exemplu: În cuvântul *arici* la început se aude sunetul **a** care se scrie cu litera **a**.

Exemple de activități:

- adună împreună cu copilul pietre care au culori deschise; spălați-le și depozitați-le într-o cutie;
- scrieți pe ele litere mici și mari de tipar (poate scrie și copilul, dacă știe literele);
- în cofraje de ouă, sau pe o coală de hârtie scrieți litere de tipar mici și mari;
- roagă-l pe copil să pună piatra la locul potrivit în cofrag sau pe foaie.

Chiar dacă scrisul și cititul nu sunt obiectivele acestei vârste, copiii pot memora (prin fotografiere) cuvinte importante din viața lor, cum ar fi prenumele propriu. Exersați cu ajutorul pietrelor cu litere scrierea prenumelor.

8. Sortări, înșiriri

Pentru a face față cu succes sarcinilor de la grădiniță și mai târziu de la școală, copilul are nevoie de atenție, concentrare și răbdare. Acestea nu sunt calități înnăscute, ci se educă în timp.

Exemple de activități:

- a. amestecați boabe de fasole de culori și forme diferite, semințe de floarea soarelui, de dovleac, boabe de năut, grâu, linte etc. (ce aveți prin casă) apoi rugați copilul să le sorteze (vedeți exemplul dat);
- b. puteți planta împreună câteva semințe într-un vas mic; învățați copilul să ude semințele și urmăriți împreună creșterea lor; puneți-i tot timpul întrebări, care să îl ajute să se gândească la cauze și efecte: De ce este nevoie să punem apă la semințe?
- c. desenați pe foi linii continue diverse: linii șerpuite, frânte, în formă de spirală etc.; rugați copilul să înșire pe linie semințe sau pietricele la alegere (așa cum ar înșira mărgelele pe o ață), până când acoperă lungimea liniei; atenție, nu se lipsesc semințele pe foaie, pentru a putea fi refolosite).

9. Hașurări, decorări, amprentări

Alte activități prin care mușchii mici ai mâinii copilului pot fi pregătiți pentru activitatea de scriere:

- a. Adunați împreună cu copilul frunze de mărimi și forme diferite (de preferat ca frunzele să aibă nervuri care se simt la pipăit). Pe rând, puneți câte o frunză sub foaia albă de desen, cu nervura în sus. Cu creionul colorat înclinat hașurați (adică colorați repede peste frunza care se simte prin foaie.) Veți obține conturul ei și nervurile accentuate de culoare. Repetați cu altă frunză până când veți avea un covor de frunze hașurate.
- b. Rugați copilul să-și contureze mâna sau ajutați-l să și-o contureze. Rugați-l să umple conturul cu liniile și formele care-i plac. În fiecare zi poate umple un deget; numărați – cinci zile, cinci degete.
- c. Întindeți pe o foaie plastilina cu mâna sau cu sucitorul de lemn și rugați copilul să apese (să amprenteze) spatele unei frunze (cu nervurile spre plastilină). Vorbiți cu copilul despre forma obținută. Comparați forma amprentată cu forma reală a frunzei.

World Vision România

Adresa: Str. Rotaşului, Nr. 7, Sector 1, Bucureşti, 012167

Telefon: 0731 444 013

E-mail: comunicare_ro@wvi.org
www.worldvision.ro

Fundația OMV Petrom
www.fundatiaomvpetrom.ro